

Ohje vapaaehtoisesta maedi-visna- ja CAE-terveysvalvonnasta

Tämä ohje on tarkoitettu lampaiden ja vuohien pitäjille sekä kunnaneläinlääkäreille vapaaehtoisesta maedi-visna- ja caprine arthritis-encephalitis (CAE) –taudin terveysvalvonnan noudattamisen helpottamiseksi. Ohjeessa ei käsitellä eläintautitapauksen johdosta tehtäviä toimenpiteitä. Ohje on voimassa toistaiseksi. Lisää tietoa maedi-visnasta ja CAE:stä eläintauteina löytyy Eviran internet-sivuilta www.evira.fi

1. Yleistä maedi-visna- ja CAE-terveysvalvonnasta

Terveysvalvonnan tarkoituksena on seurata lampaiden ja vuohien maedi-visna - taudin ja CAE:n esiintymistä Suomen pienten märehitijöiden populaatioissa ja estää näiden virustautien leviämistä esimerkiksi eläinten siirtojen mukana. Terveysvalvontaan liittyminen on vapaaehtoista. Pitopaikasta vastuussa oleva toimija sitoutuu terveysvalvontaan liittyessään huolehtimaan siitä, että lainsäädännön mukaisia terveysvalvonnan ehtoja noudatetaan.

Terveysvalvontaan kuuluvaan pitopaikkaan saa hankkia uusia eläimiä vain terveysluokkaan 1 kuuluvasta pitopaikasta. Sama koskee lampaiden ja vuohien alkioita ja sulusoluja. Terveysvalvontaan kuuluvia eläimiä ei saa laitumilla, eläinnäyttelyissä tai muissa vastaavissa paikoissa päästää kosketuksiin muiden kuin terveysluokasta 1 peräisin olevien lampaiden tai vuohien kanssa.

Terveysvalvonnan toteuttaminen on pitopaikkakohtaista, mikä on otettava huomioon terveysvalvontaan liityttäessä ja näytteenotossa. Lampaiden tai vuohien pääasiallinen pitopaikka ja pitopaikat, joissa on talviasuttava eläinsuoja, tulee ilmoittaa terveysvalvontaan. Vain kesäisin käytössä olevia laidunpitopaikkoja ei tarvitse ilmoittaa. Saman tilatunnuksen alaiset pitopaikat kuuluvat pääsääntöisesti samaan terveysluokkaan. Toimija voi kuitenkin halutessaan pitää katraita erillään eri pitopaikoissa, jolloin ne voivat olla myös eri terveysluokissa. Tällöin erilliset pitopaikat tulee ilmoittaa terveysvalvontaan erikseen.

Eläinnäyttelyt ja pässihuutokaupat ovat väliaikaisia pitopaikkoja, ja lainsäädäntöä voidaan tulkita siten, että ne eivät tarvitse terveysluokkaa. Terveysluokka tulee kuitenkin huomioida vietäessä lampaita tai vuohia eläinnäyttelyihin tai huutokauppoihin, sillä terveysvalvontaan kuuluvien pitopaikkojen eläimet eivät saa olla suorassa tai epäsuorassa kosketuksessa kuin terveysluokkaan 1 kuuluvasta pitopaikasta peräisin olevien lampaiden tai vuohien kanssa.

Tuotaessa lampaita tai vuohia tai niiden sulusoluja tai alkioita toisesta Euroopan unionin jäsenvaltiosta on toimijan osoitettava etukäteen, että lähtömaan ohjelma ja eläinten terveysluokka vastaa Suomen terveysvalvonnan terveysluokkaa 1, joten selvityksiin on varattava riittävästi aikaa. Lisätietoja kaikista jäsenvaltioiden välisiin siirtoihin liittyvistä ehdoista löytyy esimerkiksi Eviran internet-sivuilta <http://www.evira.fi/portal/fi/elaimet/tuonti+ja+vienti/eu-jasenmaat++norja+ja+sveitsi/lampaat+ja+vuohet/>

2. Terveysvalvontaan liittyminen

Jos toimija haluaa liittyä vuoden 2014 alusta voimaan tulevaan vapaaehtoiseen terveysvalvontaan, on siihen liityttävä erikseen riippumatta siitä, onko pitopaikka kuulunut aiempaan maedi-visna- ja CAE-valvontaohjelmaan vai ei. Liittymisilmoituksella toimija sitoutuu noudattamaan uuden terveysvalvonnan ehtoja.

Pitopaikasta vastuussa oleva toimija, jäljempänä toimija, liittää lampaiden tai vuohien pitopaikan terveysvalvontaan lähettämällä liittymisilmoituksen eläinten pääasiallisen pitopaikan aluehallintovirastoon läänineläinlääkärille. Liittymisilmoitus voi olla vapaamuotoinen tai sen voi tehdä valmiille lomakepohjalle. Lomakepohja löytyy Eviran internetsivuilta

<http://www.evira.fi/portal/fi/tietoa+evirasta/lomakkeet+ja+ohjeet/elaimet/+elainten+terveys+ja+hyvinvointi++tuonti+ja+vienti+seka+merkitseminen+ja+rekisterointi/>

Ilmoituksesta tulisi käydä ilmi ainakin seuraavat tiedot:

- Toimijan nimi ja yhteystiedot
- Maininta siitä, että liittymisilmoitus koskee vapaaehtoisia maedi-visna- ja CAE-terveysvalvontaa
- Lampaiden tai vuohien pääasiallinen pitopaikka ja kaikki ne pitopaikat, joissa on talviasuttava eläinsuoja. Vain kesäisin käytössä olevia laidunpitopaikkoja ei tarvitse ilmoittaa.
- Lampaiden ja vuohien kokonaislukumäärä ja yli 12 kk ikäisten lukumäärä
- Tieto siitä, onko pitopaikka aiemmin kuulunut maedi-visna- tai CAE-valvontaohjelmaan tai onko kyseessä uusi pitopaikka
- Todistus edellisestä terveyslukituksesta, jos pitopaikka tai uuteen katraaseen hankitut eläimet ovat kuuluneet ohjelmaan
- Kolmen edellisen tutkimuksen ajankohta ja tutkittujen eläinten määrä
- Toimijan allekirjoitus

Saadakseen aiempaan ohjelmaan kuuluneen katraansa liitettyä uuteen terveysvalvontaan ilman lisätutkimuksia on toimijan haettava liittymistä ennen 31.12.2014. Jos terveysvalvonnan ehtoja on noudatettu ja liittymisilmoitus toimitettu ajoissa aluehallintovirastoon, on toimijalla oikeus saada pitopaikka luokitelluksi aiempaa ohjelmaa vastaavaan terveyslukokseen.

3. Näytteenotto

Verinäytteitä otetaan yli 12 kuukauden ikäisistä lampaista ja vuohista. Kunnaneläinlääkäri myös tarkastaa eläimet kliinisesti maedi-visnaan ja CAE-tautiin viittaavien oireiden varalta. Samassa yhteydessä tarkistetaan, että eläinten yksilömerkinnät ja rekisteröintitiedot ovat ajan tasalla. Vaikka laidunpitopaikkoja ei tarvitse ilmoittaa terveysvalvontaan, tulee kaikki pitopaikat huomioida tarkastuksessa ja kaikki ne pitopaikat tulee tarkastaa, joissa on tarkastusajankohtana eläimiä.

Ohje kunnaneläinlääkäreille ja tuottajille vapaaehtoisesta maedi-visna- ja CAE-terveysvalvonnasta

Näytteenottoa voi nopeuttaa ja helpottaa järjestämällä tilat niin, että eläinten käsittely on sujuvaa ja tilaa, valoa ja avustavia henkilöitä on riittävästi. Näytteenoton kirjanpidon helpottamiseksi pitopaikka- ja eläinluettelot on oltava saatavilla. Verinäyteputket kannattaa etukäteen merkitä juoksevalla numeroinnilla vedenkestävällä tussilla, jolloin näytteenottotilanteessa riittää juoksevan numeron merkitseminen kyseessä olevan eläimen kohdalle. Näytteen on oltava yhdistettävissä oikeaan eläimeen ja eläinluettelo vähintään niistä eläimistä, joista näyte on otettu, toimitetaan laboratorioon yhdessä näytteiden ja näytelähetteen kanssa. Lisätietoa näytteenotosta

<http://www.evira.fi/portal/fi/elaimet/elainten+terveys+ja+elaintaudit/naytteenotto-+ja+lahetysohjeet/>

3.1. Näytteenotto-ohjelma

	Mitä tutkitaan	Näytemäärä	Näytteenottoväli
Näytteenotto, kun ohjelma aloitetaan alusta (perusnäytteenotto-ohjelma)			
1.	Kaikki yli 12 kk	riippuu eläinmäärästä	heti
2.	Kaikki yli 12 kk	riippuu eläinmäärästä	12 – 18kk edellisestä
3.	Kaikki yli 12 kk	riippuu eläinmäärästä	12 – 18kk edellisestä
4.	Otanta	enintään 50	12 – 18 kk edellisestä
5.	Otanta	enintään 50	12 – 18 kk edellisestä
6. jne	Otanta	enintään 50	32 – 38 kk edellisestä
Näytteenotto ylimpään terveyslukuun kuuluneista eläimistä muodostetussa uuden pitopaikan katraassa			
1.	Kaikki yli 12 kk	riippuu eläinmäärästä	heti
2.	Otanta	enintään 50	12 – 18 kk edellisestä
3. jne	Otanta	enintään 50	32 – 38 kk edellisestä
Näytteenotto aiemmin M3-statussa saaneissa katraassa, jolle on myönnetty terveysluku 1			
	Otanta	enintään 50	12 – 18 kk välein, kunnes katraas on tutkittu yhteensä viisi kertaa. Sen jälkeen 32 – 38 kk välein. Aiemman ohjelman mukainen näytteenotto lasketaan mukaan.

Muissa kuin taulukossa mainituissa tapauksissa, esimerkiksi jos kyseessä on aiemman ohjelman M2-statussa katraas, näytteenotto sovitetaan perusnäytteenotto-ohjelmaan aiempien tutkimusten edellyttämällä tavalla.

Ohje kunnaneläinlääkäreille ja tuottajille vapaaehtoisesta maedi-visna- ja CAE-terveysvalvonnasta

3.2. Otanta

Silloin kun eläimet valitaan näytteenottoon otannalla, on ensisijaisesti valittava laihoja, kuihtuneita ja hermostoon, liikuntaelimiin tai hengityselimistöön liittyviä oireita osoittavia tai vanhimpia eläimiä. Jos samaan terveysvalvontaan kuuluvia yli 12 kk ikäisiä eläimiä on pitkäaikaisesti eri ryhmissä tai pitopaikoissa, olisi näytteitä hyvä ottaa myös kattavasti jokaisesta ryhmästä. Sen sijaan aivan tiineyden loppuvaiheessa olevat tai vastikään synnyttäneet eläimet olisi hyvä jättää näytteenoton ulkopuolelle.

Verinäytteitä otetaan enintään 50 yli 12 kuukauden ikäisestä lampaasta tai vuohesta. Jos yli 12 kuukauden ikäisiä eläimiä on enintään 50, otetaan verinäyte jokaisesta.

4. Terveysluokitus

Terveysluokitus kuvaa sitä todennäköisyyttä, jolla valvottavaa tarttuvaa eläintautia ei esiinny pitopaikassa. Terveysluokitus on siis verrannollinen siihen vaaraan, että eläintauti voisi levitä terveysluokitellusta pitopaikasta muihin pitopaikkoihin.

Terveysluokka 1 eli maedi-visnasta ja CAE-taudista vapaat pitopaikat: Eläimet on tutkittu näytteenotto-ohjelman mukaisesti vähintään kolme kertaa eikä maedi-visnaa tai CAE-tautia ole todettu. Terveysvalvonnan ehtoja on noudatettu eivätkä eläimet ole olleet kosketuksissa muihin kuin ylimmän terveysluokan eläimiin.

Terveysluokka 2 eli pitopaikat, joissa maedi-visnan ja CAE-taudin riski on hallittu: Eläimet on tutkittu vähintään kerran eikä maedi-visnaa tai CAE-tautia ole todettu. Pitopaikassa on noudatettu terveysvalvonnan ehtoja eikä pitopaikassa epäillä esiintyvän tartuntaa.

Terveysluokka 3 eli muut maedi-visna- ja CAE-valvontaan kuuluvat pitopaikat: Pitopaikka kuuluu vapaaehtoiseen terveysvalvontaan, mutta terveysvalvonnan ehdot eivät täyty tai pitopaikassa epäillään tai on todettu esiintyvän maedi-visna- tai CAE-tautia.

Aluehallintovirasto, käytännössä läänineläinlääkäri, tekee päätöksen pitopaikan sijoittamisesta tiettyyn terveysluokkaan. Päätös perustuu pitopaikkaa koskevaan liittymisasiakirjaan, tehtyihin tutkimuksiin ja terveysvalvonnan noudattamista koskeviin tietoihin.

5. Kirjanpito

Toimijan on pidettävä kirjaa terveystarkastuksista, näytteenotoista ja säilytettävä päätös pitopaikan terveysluokituksesta ja tutkimustuloksista. Lisäksi on huolehdittava siitä, että pitopaikkojen ja eläinten merkintä ja rekisteröinti on voimassa olevan lainsäädännön mukaista. Eläinten, sukusolujen ja alkioiden ostoihin liittyvät ja muut terveysvalvontaan liittyvät asiakirjat on oltava saatavilla niin, että ne voidaan tarvittaessa tarkistaa.

6. Terveysvalvonnasta eroaminen

Toimija voi irtisanoutua terveysvalvonnasta ilmoittamalla pitopaikan eroamisesta aluehallintovirastolle.

Ohje kunnaneläinlääkäreille ja tuottajille vapaaehtoisesta maedi-visna- ja CAE-terveysvalvonnasta

7. Kustannukset

Toimija vastaa terveysvalvonnan noudattamiseen liittyvistä kustannuksista, kuten näytteenoton tai näytteiden tutkimuksen kustannuksista. Toimija ei maksa käyntimaksua suoraan kunnaneläinlääkärille, vaan aluehallintovirasto lähettää käynnistä jälkikäteen laskun kunnaneläinlääkärin toimittaman selvityksen perusteella kunnaneläinlääkärin maksullisista suoritteista annetun maa- ja metsätalousministeriön asetuksen 1012/2013 mukaisesti. Kunnaneläinlääkäri saa korvauksen omalta työnantajaltaan.

Evira laskuttaa näytteiden tutkimuskustannuksista toimijalta 53,05 euroa (+ alv 24 %) näytelähetystä kohden (hinta 1.1.2014). Näytelähetyksellä tarkoitetaan eläinlääkärin yhdellä näytteenottokäynnillä ottamia ja tutkittavaksi lähettämiä näytteitä, niiden lukumäärästä riippumatta.

Aluehallintoviraston hallintopäätökset, ml. päätös pitopaikan terveysluokasta, ovat toimijalle yleensä maksullisia.

8 Lainsäädäntö

Vapaaehtoinen maedi-visnan ja CAE-taudin terveysvalvonta perustuu eläintautilakiin 441/2013, eläinten terveysvalvonnasta sekä eläintautien vastustamisesta keinollisessa lisääntymisessä annettuun valtioneuvoston asetukseen 838/2013 ja vapaaehtoisesta eläinten terveysvalvonnasta annettuun maa- ja metsätalousministeriön asetukseen 1005/2013. Terveysvalvonta astuu voimaan edellä mainittujen asetusten myötä 1.1.2014 alkaen.

Voimassa oleva eläintautilainsäädäntö sekä maksuihin ja palkkioihin liittyvät säädökset löytyvät maa- ja metsätalousministeriön internetsivuilta <http://www.mmm.fi/fi/index/lainsaadanto/elainlaakintolainsaadanto/sisalto.html>

Viranomaisen toiminnan tulee perustua laissa olevaan toimivaltaan ja viranomaistoiminnassa tulee tarkoin noudattaa lakia. Viranomaisohjeet eivät ole oikeudelliselta luonteeltaan muita viranomaisia tai toimijoita sitovia. Viime kädessä lainsäädännön soveltamista koskevat kysymykset ratkaisee tuomioistuin. Tässä ohjeessa on sekä suoria lainauksia lainsäädännöstä että tulkintoja lainsäädännön soveltamisesta.